

Strukturell inflasjon

2023-03-15

Optional[© Klassekampen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke videreformidles utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

Klassekampen

Onsdag 15. mars 2023

Kommentar 3

KRON OG MYNT

I perioden 1991-2021 var inflasjonen lav, men økonomien sårbar. Nå betaler vi prisen for det.

Strukturell inflasjon

Inflasjon varierer naturlig i kortere sykkluser drevet av mindre variasjon i tilbud og etterspørsel. Det er når vi ser på lengre tidsspenn at inflasjonen jevnt over kan være høy eller lav. Norge har akkurat gjennomlevd en periode med lav inflasjon, der den høyeste årlige inflasjonen etter murens fall i 1989 var 3,8 prosent i 2008, samme året som finanskrisen tok ned generell inflasjon og hindret at forrige oppgangskonjunktur ble generelt inflasjonsdrivende. Men i de tre tiårene fra og med 1991 til og med 2021 var målt inflasjon aldri over fire prosent på årsbasis, med et snitt på 2,3 prosent årlig.

Ser vi derimot på de to tiårene fra 1970 til 1990, var inflasjonen i Norge bare én gang under fem prosent, det vil si 4,6 prosent i 1979, før den falt mot slutten av perioden i 1989 og 1990. De øvrige årene varierte årlig inflasjon mellom 5,6 og 13,4 prosent, med et snitt på 8,2 prosent.

Dette innvirket ikke på inflasjonstallene før etter murens fall, da det høye inflasjonsnivået opphørte. En begynnende optimalisering av verdikjedene under nye forutsetninger, avvikling av lagre og beredskapsordninger, og det at Vesten gikk fra «just in case»-til «just in time»-tenkning, frigjorde ressurser. Det samme gjorde kutt i forsvarsbudsjettene. Videre økte tilgjengelig arbeidskraft i både Europa og – ikke minst – i Kina, som hadde begynt industrialiseringen gjennom Deng Xiaopings reformer fra 1982. Den nye globale arbeidsdelingen med større ressurser og nye hender inn i verdensøkonomien ga fallende priser på varer i hele verdikjeden.

Med andre ord gikk verden fra et strukturelt høyinflasjonsnivå på slutten av den kalde krigen i

perioden 1970-1990, til et strukturelt lavinflasjonsnivå i perioden 1991-2021 – «ettermurstiden».

Med koronatiltakene fra senvinteren 2020 begynte en ny tidsperiode med strukturell inflasjon. Globaliseringsforutsetninger forsvant med verdikjedenes forvring i kjølvannet av koronatiltakene og sanksjoner og tiltak fra begge sider etter Russlands invasjon i Ukraina. Siden Russland er verdens største råvareeksportør og var nært knyttet til EUs industri, hadde og har dette vidtrekkende konsekvenser for verdikjedene i Vesten.

Samtidig er Kina gått fra å bli sett på som en pålitelig partner til en mulig fremtidig fiende. Det betyr at man nå skal reversere deler av politikken som gjennom snart 40 år har gitt overføring av teknologi og produksjonskapasitet til Kina – og i den perioden har Kina blitt verdens største industriprodusent.

Modellen med rimelig arbeidskraft fra Øst-Europa, billig kraft og råvarer fra Russland, og lavkost industrivarer fra Kina, ble kombinert med at Europa

skulle lage avanserte industriprodukter, dyre merkevarer og kostbare tjenester, og være på toppen av verdikjeden. Man glemte bare at denne strategien gjorde økonomien ekstremt sårbar og helt avhengig av stabil og rimelig tilgang utenfra av råvarer, underkomponenter og enklere industrivarer, arbeidskraft og energi. De faktorene som ga verden lav inflasjon i perioden 1991-2021 reverseres nå, slik at inflasjonen stiger igjen når nye strukturer og dyrere systemer må bygges.

Eftermursmodellen har sviktet, og forholdene som ga oss lav inflasjon, vil nå i en periode gi oss høy inflasjon. Verdikjedene vil måtte bygges om til mer produksjonskapasitet innenlands, også kalt «homeshoring», eller til produksjon hos vennligsinne stater, det som kalles «friendshoring». Dette innebærer en ressurs- og tidkrevende tilbakevending til situasjonen før murens fall med flere regionale verdikjeder, større lagre og høyere forsvarsbudsjett. Vesten går fra «just in time»-til «just in case»-tenkning. Det trekker opp prisene.

På dette kan vi legge til en kvalitativ helt ny utfordring – Vesten og særlig Europa skal koble seg fra energikildene som skapte det industrielle overskuddet og vår velferd: kull, olje, kjernekraft og gass. I seg selv er dette riktig. Spørsmålet er hvor raskt det skal gå. Overgangen til fornybar energi innebærer i praksis en metallifisering av økonomien – kabler, solceller, paneler og vindmøller er svært råvarekrevende. Og dette er ikke forberedt gjennom økt utvinning av mineraler, eller industrielle tilpasninger til foredling og tilrettelegging for det økte forbruket. Dette vil gi høye kostnader, og trolig knapphet i lengre tid, på både metaller og energi.

De strukturelle tilpasningene vi skal gjennom vil ta tid, og staten kan hjelpe til gjennom strategiske investeringer i nødvendige verdikjeder både med tanke på sikkerhet og viktige varer. Dessuten vil økte renter neppe bidra til å løse strukturell inflasjon slik som høye priser på energi, drivstoff og så videre. Det bør det derfor utvises forsiktighet av Norges Bank for videre rentehvinger, mens det må utvises kreativitet hos storting og regjering for å sikre Fastlands-Norges konkurransekraft gjennom blant annet bedre strømstøtte til næringslivet styrkes – for en overgangsperiode av uvisse lengde.

Cbr. Anton Smedshaug
Daglig leder i AgriAnalyse og førsteamanuensis ved NMBU
christian.anton.smedshaug@nmbu.no
agrianalyse.no

PÅ TEPPE

Værfast

«Tok med seg speil på bil og satte seg fast på Trollåsen», skriver Oppgård avis.

Noen ting må en bare ha når krisa melder seg.

Sjenerende

«Sju av ti mener Munchmuseet er lite vakkert», melder NTB.

De resterende har ikke sett det enda.

Litt solnedgang gjør susen.

Partisk

«Svømmelærer Hanne Flejsjø reagerer sterkt på planene for det nye svømmeanlegget i Mosseshallen. – Behold bassenget slik det er i dag, mener hun og har fått støtte av flere poloitkere», skriver Moss Avis.

Det er ikke til å stikke under stol at politikere har særinteresser.

Det uoppnåelige

Tom Cruise er nektet å lande med helikopter på Svalbard under filmingen av en ny «Mission: Impossible»-film, kan vi lese hos NRK.

Det spørs om ikke spesialagenten blir satt til å løse dette oppdraget også.

Oppdrag umulig?

Godt navn

«Den nærmere fire timer lange forestillingen føles veldig, veldig lang», leser vi i bilaget om en forestilling på Grusomhetens teater.

teppet@klassekampen.no

DAGENS SUKK

Puritanere kroner kampen mot oppstemtbet

Hauk

ILLUSTRASJON: KUNUT LØVÅS, KUNUTAS@MAIL.GOR